

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Αναλυτικό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής.

Σκοπός του Πλαισίου Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής.

Σκοπός του Πλαισίου Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής (Π.Α.Π.Ε.Α.) είναι η υποστήριξη των Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΑμΕΕΑ), ώστε να προαχθούν σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά, κοινωνικά, ηθικά και αισθητικά στο βαθμό που οι δυνατότητες τους επιτρέπουν και τελικά να ενταχθούν στο σχολικό και στο κοινωνικό περιβάλλον, μέσα σε κλίμα ισότητας, ελευθερίας, ασφάλειας και σεβασμού της προσωπικότητάς τους.

Ειδικότεροι σκοποί του ΠΑΠΕΑ κατά περιοχές είναι οι εξής:

Α) Σχολική ετοιμότητα:

Τα παιδιά

- Να αναπτύξουν την ικανότητα επικοινωνίας με τον προφορικό λόγο ή με άλλες εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας.
- Να αναπτύξουν ψυχοκινητικές δεξιότητες.
- Να καλλιεργήσουν τις νοητικές τους δυνατότητες.
- Να οργανώσουν τον συναισθηματικό τους κόσμο.
- Να αποκτήσουν ετοιμότητα για την ομαλή εισαγωγή τους στις βασικές σχολικές δεξιότητες.

Β) Βασικές σχολικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες:

Τα παιδιά

- Να κατακτήσουν τους μηχανισμούς ανάγνωσης γραφής και κατανόησης κειμένου.
- Να κατανοήσουν τις βασικές μαθηματικές έννοιες και πράξεις.
- Να χρησιμοποιούν τις σχολικές δεξιότητες για την σχολική και την κοινωνική τους ένταξη.

Γ) Κοινωνικές δεξιότητες και προσαρμογή στο περιβάλλον:

Τα παιδιά

- Να γνωρίσουν το φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- Να αποδεχτούν το περιβάλλον τους και να γίνουν αποδεκτά από αυτό.
- Να φτάσουν στο ανώτερο δυνατό επίπεδο αυτονομίας.

Δ) Δημιουργικές δραστηριότητες:

Τα παιδιά

- Να βιώσουν τη χαρά της δημιουργίας και της αισθητικής απόλαυσης.
- Να εμπεδώσουν τις σχολικές δεξιότητες.
- Να αξιοποιούν σωστά τον ελεύθερο χρόνο.

Ε) Προεπαγγελματική ετοιμότητα

Τα παιδιά

- Να οργανώσουν την προσωπικότητά τους.

246 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΕΑΕ

- Να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τους.
- Να αναπτύξουν προεπαγγελματικές δεξιότητες.
- Να προσανατολιστούν επαγγελματικά.

Μεθοδολογικές οδηγίες

Προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή του ΠΑΠΕΑ είναι η τήρηση συγκεκριμένης διδακτικής μεθοδολογίας, η οποία περιλαμβάνει κυρίως.

- A) Συστηματική εμπειρική παρατήρηση των μαθησιακών προβλημάτων.
- B) Άτυπη παιδαγωγική αξιολόγηση των παιδιών, καταγραφή και εκτίμηση της μαθησιακής ετοιμότητας των δυνατοτήτων, των δυσκολιών και των εκπαιδευτικών αναγκών.
- Γ) Επιλογή των διδακτικών στόχων και σχεδιασμό των διδακτικών προγραμμάτων.
- Δ) Ένταξη σύγχρονων στρατηγικών, μέσων και διδακτικών μεθόδων κατά την υλοποίηση των διδακτικών προγραμμάτων.
- E) Αξιολόγηση και καταγραφή της προόδου των μαθητών και επανατροφοδότηση των διδακτικών προγραμμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α.) ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ**Α. 1^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ανάπτυξη δεξιοτήτων προφορικού λόγου**

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Ικανότητα ακρόασης	<p>Το παιδί είναι ικανό</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να ακροάται τον ομιλητή. - Να παρακολουθεί και να κατανοεί συζητήσεις. - Να εκτελεί προφορικές εντολές και να ακολουθεί οδηγίες. - Να αντιδρά με κριτική διάθεση σε όσα ακούει. 	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετοχή σε ποικίλες, απλές και σύντομες γλωσσικές δραστηριότητες, π.χ. ιστορίες, διηγήσεις, παραμύθια, κουκλοθέατρο, δραματοποιήσεις, ανακοινώσεις, σε συνδυασμό δραστηριότητες ανάκλησης στη μνήμη όσων είδα και άκουσα. - Παρακολούθηση στην τάξη ζωντανών ή μαγνητοφωνημένων και μαγνητοσκοπημένων συζητήσεων και έλεγχος κατανόησής τους. - Εκτέλεση απλών και σύνθετων εντολών. Π.χ. «Πήγαινε στον πίνακα», «Πάρε την πλαστελίνη και φτιάξε ένα κουλουράκι». - Σχολιασμός προσώπων, καταστάσεων κτλ. που περιλαμβάνονται σε διηγήσεις, ιστορίες κτλ. που ακούει.
2. Συμμετοχή σε διάλογο	<ul style="list-style-type: none"> - Να απαντά σε ερωτήσεις. - Να κάνει ερωτήσεις. - Να συνομιλεί με ένα πρόσωπο. - Να συμμετέχει στην συζήτηση ομάδας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Απαντήσεις σε ερωτήσεις απλές ή διπλής επιλογής και σε ερωτήσεις που απαιτούν επεξήγηση. - Με κατάλληλο προβληματισμό, το παιδί κάνει ερωτήσεις και ζητά διευκρινίσεις. - Απλές συνομιλίες με το δάσκαλο ή με ένα συμμαθητή του, για συγκεκριμένο θέμα ή αντικείμενο. - Συμμετοχή σε ομαδικές συζητήσεις με εκδήλωση ενδιαφέροντος για απόψεις των άλλων, αποφυγή αντιδικιών, τήρηση κανόνων διαλόγου και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων.
3. Δομή του λόγου	<ul style="list-style-type: none"> - Να διατυπώνει απλές προτάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> - Διατύπωση προτάσεων του Τύπου ΥΡ (εγώ πεινάω), ΥΡΑ (εγώ έφαγα το φαγητό μου). - Εμπλουτισμός απλών προτάσεων με τοπικούς, χρονικούς,

248 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
4. Προαγωγή του προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> - Να διατυπώνει σύνθετες προτάσεις. - Να αναδομεί τις προτάσεις. - Να παράγει προτάσεις. - Να κατανοεί και να παράγει προφορικό λόγο. - Να εμπλουτίζει τον προφορικό λόγο με χρήση νέων λέξεων και σύνθεση προτάσεων. - Να χρησιμοποιεί εκφράσεις της καθημερινής ζωής. - Να παρατηρεί και να περιγράφει. - Να εκφράζεται με ρόλους. 	<ul style="list-style-type: none"> επιθετικούς προσδιορισμούς. Π.χ. Το μεσημέρι που θα πάω στο σπίτι θα δω τον παππού μου. - Μετατροπή προτάσεων από τον ενικό στον πληθυντικό, από τους παροντικούς σε παρελθόντες ή μελλοντικούς χρόνους των ρημάτων και από κατάφαση σε άρνηση ή ερώτηση. - Απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως: τι; τι λογής; πού; πότε; πώς; - Ακροάσεις ιστοριών, διηγήσεων κτλ. ζωντανών ή μαγνητοφωνημένων και έλεγχος της κατανόησης του περιεχομένου τους. Περιγραφές εικόνων, γεγονότων και καταστάσεων. Παιχνίδια συμβολικά, φανταστικά, εξερευνητικής, που σχετίζονται με την ανάπτυξη του συμβολικού επιπέδου της γλώσσας, π.χ. «οι αστροναύτες στο διάστημα». - Χρησιμοποίηση νέων λέξεων και σύνδεση προτάσεων για την παραγωγή νοηματικά δεδομένου λόγου. Γίνονται κατάλληλες παρεμβάσεις στις διηγήσεις και ανακοινώσεις του παιδιού. Π.χ. Ερωτήσεις: Τι είδες στην τηλεόραση χθες; Πώς ήταν ντυμένες οι χορεύτριες; - Ανταλλαγή χαιρετισμών, φιλοφρονήσεων, συστάσεων και επικοινωνία με το τηλέφωνο. - Παρατήρηση και περιγραφή σκηνών από τη φύση, την καθημερινή ζωή πραγματικών ή φανταστικών προσώπων και γεγονότων. Π.χ. η βροχή, ο παππούς, τα γενέθλια κτλ. - Υπόδοση ρόλων με αναπαράσταση σκηνών της καθημερινής ζωής. Π.χ. το πρωινό ξύπνημα, το

ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ 249

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
5. Βασικό λεξιλόγιο.	<ul style="list-style-type: none"> - Να εκφράζει τις προσωπικές του απόψεις. - Να εκφράζει τα συναισθήματά του. - Να αφηγείται ιστορίες και γεγονότα. - Να αρθρώνει σωστά. - Να ονομάζει τα μέλη του σώματος. - Να ονομάζει αντικείμενα και συσκευές του σχολικού περιβάλλοντος. - Να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο που συνδέεται με το οικογενειακό, σχολικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον. - Να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο κατάλληλο για τις κοινωνικές του σχέσεις. - Να χρησιμοποιεί λέξεις και σύμβολα για προστασία και αυτόνομη μετακίνηση. 	<p>πρωινό ρόφημα, το ντύσιμο, η μετάβαση στο σχολείο κτλ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκφράζει προφορικά απόψεις που συνδέονται με πρόσωπα, γεγονότα, καταστάσεις από το περιβάλλον του ή από διηγήσεις, ιστορίες κτλ. που ακούει ζωντανές ή μαγνητοφωνημένες. - Έκφραση θετικών ή αρνητικών συναισθημάτων και αναγνώριση των διαθέσεων των άλλων. - Αφήγηση παραμυθιών, ιστοριών, ανεκδότων, που ζωντανεύουν με δραματοποιήσεις και κουκλοθέατρο. - Ασκήσεις που δυναμώνουν τα όργανα αναπνοής, διορθώνουν τις κινήσεις των γλωσσικών οργάνων και βελτιώνουν την έκφραση και την άρθρωση του παιδιού. - Ονομασία μελών του σώματος, π.χ. χέρια, πόδια, μάτια, αυτιά, μύτη, γόνατο, πατούσα, κτλ. - Ονομασία αντικειμένων σχολικής ζωής, π.χ. σάκα, μολύβι, τετράδιο, σβηστήρα, θρανίο, τηλεόραση, βίντεο. - Χρησιμοποίηση λέξεων που συνδέονται με εικόνες, παραστάσεις και εμπειρίες του παιδιού από την επαφή του με το περιβάλλον. Π.χ. Χθες πήγαμε εκδρομή στο δάσος. - Χρησιμοποίηση λεξιλογίου που συνδέεται με κοινωνικές σχέσεις, π.χ. χαιρετισμοί, ευχαριστίες, συστάσεις, ευχές, κτλ. - Αναγνώριση και χρήση λέξεων, οπτικών και ακουστικών σημάτων π.χ. «δηλητήριο», «προσοχή», «κίνδυνος», «φωτιά», «είσοδος», «έξοδος κινδύνου», «στάση»,

250 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
6. Εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας.	<ul style="list-style-type: none"> - Να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο σχετικό με τα επαγγέλματα. - Να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο σχετικό με τον ελεύθερο χρόνο. - Το τυφλό παιδί: Να ξέρει το Braille και άλλες μορφές επικοινωνίας. - Το κωφό παιδί: Να ξέρει προφορική και νοηματική γλώσσα και άλλες μορφές επικοινωνίας. - Το παιδί με νοητική καθυστέρηση: Να επικοινωνεί χρησιμοποιώντας τις νέες τεχνολογίες. - Το παιδί με εγκεφαλική βλάβη: Να ξέρει ειδικούς γλωσσικούς κώδικες και τεχνικές επικοινωνίας με την χρήση νέων τεχνολογιών. 	<p>«Μετρό», «Toilet», «W.C.», «Stop», κτλ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χρησιμοποίηση λέξεων που αναφέρονται στη γνώση των επαγγελμάτων και στην εργασία π.χ. «ωράριο καταστημάτων», «ξυλουργός», «ταξιτζής», κ.ά. - Χρησιμοποίηση λέξεων που συνδέονται με την ψυχαγωγία, τα σπορ, τις δημιουργικές απασχολήσεις και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, π.χ. κολύμπι, ορειβασία, συναυλία κ.α. - Χρήση του Braille και της γραφομηχανής βλεπόντων. Περιγραφή εικόνων από μαγνητοφωνημένες κασέτες και Η/Υ. Π.χ. «Τώρα βλέπω ένα ποτάμι με κροκόδειλους». - Χρήση χειλεανάνωσης δακτυλικού αλφαβήτου, νοηματικής γλώσσας, για περιγραφή εννοιών. Απαντήσεις σε ερωτήσεις ακουόντων και κωφών με προφορική ή νοηματική γλώσσα. - Χρησιμοποίηση βασικού λεξιλογίου επικοινωνίας με χρήση πολυμέσων, όπως είναι ο Η/Υ, π.χ. το παιδί συνθέτει εικόνες με πληκτρολόγηση στον Η/Υ (Θρανό Ρ.Ο). - Χρήση Η/Υ με μεγάλα πλήκτρα ή ειδικές προσαρμογές στο πληκτρολόγιο, π.χ. πληκτρολόγιο με τον αγκώνα ή ειδική κάσκα. Απαντήσεις σε ερωτήσεις με την χρήση Makaton, Bliss symbols κτλ.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ 251

Α. 2^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ψυχοκινητικότητας

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Ψυχοκινητικότητα	<ul style="list-style-type: none"> - Να αναγνωρίζει την εικόνα του σώματός του. - Να γνωρίζει τον εαυτό του και να αισθάνεται επαρκές. - Να σταθεροποιήσει την πλευρίωση του. - Να βιώνει με το σώμα του το χώρο. - Να γνωρίζει το χρόνο και το ρυθμό. - Να εκτελεί αδρές κινήσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αναγνώριση του σώματος και των μελών του σε κίνηση, ισορροπία, ένταση, χαλάρωση, αναπνοή κτλ. Π.χ. Παρατήρηση του σώματος στον καθρέφτη, ταύτιση του προσώπου με τη φωτογραφία του και παράλληλη ακρόαση της φωνής του από κασετόφωνο, Βίντεο κτλ. - Ασκήσεις και παιχνίδια στα πλαίσια των οποίων δίνονται ευκαιρίες να βιώνει επιτυχίες. Π.χ. «τυφλόμυγα», «γύρω γύρω όλοι», «πλύσιμο χεριών», κτλ. - Ασκήσεις με κινήσεις από αριστερά προς τα δεξιά και αντίστροφα και προσανατολισμού στο χώρο. Π.χ. Δεξιά το δεξί σου πόδι, σήκωσε το αριστερό σου χέρι, πάσε το αριστερό σου αυτί με το δεξί σου χέρι. - Διαδρομές με συγκεκριμένα σημεία αναφοράς. Ομαδικές δραστηριότητες, ελεύθερες και κατευθυνόμενες, για να συνειδητοποιήσεις τη θέση του σώματός του σε σχέση με τα πρόσωπα και τα αντικείμενα και αντίστροφα. Συνειδητοποίηση των κατευθύνσεων: από πάνω προς τα κάτω, από αριστερά προς τα δεξιά κτλ. Π.χ. παιχνίδια στην παιδική χαρά (τραμπάλα, μύλος, σαρανταποδαρούσα κ.ά.). - Περιγραφές διηγήσεων με χρονική διαδοχή και χρήση εννοιών: πριν (παρελθόν), τώρα (παρόν), μετά (μέλλον). Π.χ. Περιγραφή μιας εκδρομής. Ελεύθερες κινήσεις στο χώρο. Π.χ. Ρυθμικά χτυπήματα χεριών, ποδιών με συνοδεία ταμπουρίνου, βάντισμα με συνοδεία μουσικής κτλ. - Γενικές κινήσεις του σώματος.

252 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<p>– Να εκτελεί λεπτές κινήσεις.</p>	<p>Π.χ. Βάδισμα, τρέξιμο, πήδημα, χοροπήδημα, έρπυση, κύλημα, ισοροπίες, βάδισμα σε δοκό, γονάτισμα, κάθισμα, ύπτια θέση κτλ. Διαδρομές με εμπόδια, π.χ. ανέβασμα / κατέβασμα σκάλας, σκαρφάλωμα, πέρασμα κάτω από έπιπλα, μέσα από τούνελ κτλ.</p> <p>– Λειτουργικές κινήσεις: πιάσιμο, μετακίνηση αντικειμένων, άνοιγμα-κλείσιμο, τύλιγμα-ξετύλιγμα-ξέφτισμα, κινήσεις αυτοεξυπηρέτησης και καλλωπισμού. Χρησιμοποίηση εργαλείων: ψαλίδι, μαχαίρι, σφυρί, πένσα, κατσαβίδι. Συναρμολογήσεις: παζλ, συναρμολογούμενα παιχνίδια. Ασκήσεις συλλογής και διαχωρισμού διαφόρων αντικειμένων. Π.χ. Συλλογή καρπών, μολυβιών, καρφιών κτλ. Χρησιμοποίηση γραφικών μέσων π.χ. δακτυλοπογιές, μολύβια, μαρκαδόροι, στυλό, κιμωλίες. Γυμναστική καρπού-δακτύλων, παιχνίδια σκιών με τα χέρια, παίξιμο μουσικών οργάνων. Κινήσεις οπτικοκινητικού συντονισμού. Π.χ. Πέταγμα-πιάσιμο μπάλας, παιχνίδι πιנגκ πονγκ, βόλεϊ, μπάσκετ, ποδόσφαιρο κτλ.</p>

A. 3^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ανάπτυξη δεξιοτήτων Συναισθηματικής οργάνωσης

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Η αυτοεικόνα	<p>– Να αγαπά και να φροντίζει τον εαυτό του.</p>	<p>– Ασκήσεις καθημερινής περιποίησης και φροντίδας του εαυτού του. Π.χ. το παιδί αγαπά και φροντίζει την καθαριότητα και</p>

ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ 253

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Ενδιαφέρον για μάθηση	<ul style="list-style-type: none"> - Να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τα προβλήματά του. - Να έχει θετικό αυτοσυναισθημα. - Να ενδιαφέρεται για νέες πληροφορίες. - Να συνειδητοποιήσει τη σπουδαιότητα της μάθησης. 	<p>την υγιεινή: των δοντιών, των χεριών, των ποδιών, των μαλλιών του. κ.τ.δ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ασκήσεις αποδοχής της στήριξης και της βοήθειας που του δίνεται. Π.χ. το παιδί δέχεται να παρακολουθήσει υποστηρικτικά εξατομικευμένα διδακτικά προγράμματα στην ειδική τάξη, συνεργάζεται με τον λογοπεδικό, την φυσικοθεραπευτική κ.α. - Ασκήσεις αποδοχής των φυσικών αδυναμιών και της χρήσης τεχνικών μέσων. Π.χ. το παιδί ξέρει το πρόβλημά του, μαθαίνει και δέχεται να φορά σιδεράκια για να ισιώσουν τα δόντια του, «σαμάρι» στην πλάτη, ανατομικά παπούτσια, γυαλιά κ.α., για να διορθώσει μια φυσική δυσκολία. - Ασκήσεις ανεύρεσης και συλλογής νέων πληροφοριών, για διάφορα θέματα. Π.χ. το παιδί ψάχνει σε βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά κ.τ.ο. και βρίσκει πληροφορίες για τη ζωή του Μ. Αλεξάνδρου. - Ασκήσεις αξιολόγησης και εκτίμησης των μαθησιακών δεδομένων. Π.χ. το παιδί αξιολογεί και εκτιμά τα μαθησιακά δεδομένα που περιλαμβάνονται στην ενότητα «Ο Μότσαρτ», (η μουσική, η προσπάθειά του στη ζωή, τα έργα του κ.α.).
3. Συνεργασία με άλλους.	<ul style="list-style-type: none"> - Να συμμετέχει σε σχολικές δραστηριότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ασκήσεις κοινής εργασίας στη ζωγραφική, στο κολάζ, στην αριθμητική, στη γυμναστική κ.α. Π.χ. το παιδί συνεργάζεται με συμμαθητές του και κάνει κολάζ με θέμα «η γειτονιά μου».

254 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να συμμετέχει σε εξωσχολικές δραστηριότητες. 	<ul style="list-style-type: none"> - Συμμετοχή σε γιορτές συμμαθητών, επισκέψεις σε μουσεία με τους γονείς, εκδρομές, κατασκήνωση κ.α. Π.χ. παίζει μπάσκετ στο γήπεδο της γειτονιάς του, ανταποκρίνεται στις προσκλήσεις των συμμαθητών του όταν το καλούν σε πάρτι. Κ.τ.λ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β). ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Προαπαιτούμενες δεξιότητες για τη γλώσσα και τα μαθηματικά

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Προαναγνωστικό στάδιο	<ul style="list-style-type: none"> - Να αντιλαμβάνεται οπτικά ερεθίσματα. - Να αντιλαμβάνεται ακουστικά ερεθίσματα. - Να προσέχει οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα. - Να θυμάται άμεσα οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα. - Να συνδέει τον προφορικό με τον γραπτό λόγο 	<ul style="list-style-type: none"> - Παρατήρηση, ονομασία αντικειμένων, εικόνων, σχεδίων και σχημάτων και επισημάνση ομοιοτήτων και διαφορών. Π.χ. το παιδί βλέπει κάρτες με γεωμετρικά σχήματα και βρίσκει όμοια. - Ασκήσεις διάκρισης φυσικών και τεχνητών ήχων. Παιχνίδια εντοπισμού της ηχητικής πηγής. Π.χ. το παιδί απαντά όταν καλείται με το όνομά του. Αναγνωρίζει την κόρνα αυτοκινήτου που περνά έξω από το σχολείο κτλ. - Επαναλήψεις με ορισμένη ή τυχαία σειρά ακολουθίας λέξεων, αντικειμένων κτλ. που βλέπει ή ακούει. Π.χ. «σχολείο, σπίτι, δρόμος, τώρα», «μολύβι, παπούτσι, βάζο νερό» κ.α. - Ασκήσεις μνήμης με σειρές από οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα. Π.χ. σειρές εικόνων, σχεδίων, σχημάτων, αριθμών, φθόγγων, συλλαβών και λέξεων. - Παραγωγή και γραφή στον πίνακα προτάσεων. Ασκήσεις κατανόησης της χωροχρονικής σχέσης των λέξεων. Π.χ. το παιδί ταυτίζει λέξεις με αντικείμενα, γράφει το όνομά του στον πίνακα κ.α.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 255

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Προγραφικό στάδιο.	<ul style="list-style-type: none"> - Να αγαπά το βιβλίο. - Να βιώνει διαδρομές. - Να χρησιμοποιεί γραφικά μέσα. - Να γράφει με τη σωστή φορά. - Να προσανατολίζεται στο χώρο και στο χρόνο. - Να συγκρίνει μεγέθη. - Να ταξινομεί αντικείμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> - Διάβασμα από ενήλικα στα παιδιά εικονογραφημένων βιβλίων. Συλλογή δικών τους εργασιών σε ντοσιέ με μορφή βιβλίου κτλ. - Εκτέλεση διαδρομών που έχουν σχεδιαστεί στο έδαφος ως σχήματα γραμμών. Γεωμετρικών σχημάτων και γραμμάτων. Π.χ. το παιδί περπατά πατώντας ένα, ένα τα γράμματα του ονόματός του. - Γραφή σχεδίων, σχημάτων, γραμμάτων κτλ. Με ποικίλα γραφικά μέσα, π.χ. δακτυλομπογιές, πινέλα, μαρκαδόροι, μολύβια, κμωλίες. - Εκτέλεση διαδρομών με το δείκτη του δεξιού χεριού, αναλόγως. Π.χ. το παιδί γράφει με το δάκτυλο σε χαρτί ή σε αδρή επιφάνεια από αριστερά προς τα δεξιά, από πάνω προς τα κάτω και από κάτω προς τα πάνω. Π.χ. το παιδί συμπληρώνει εικόνες ενώνοντας διακεκομμένες γραμμές ή τελείες. - Ασκήσεις-παιχνίδια με τις έννοιες πάνω-πάνω από, κάτω-κάτω από, πριν-πριν από, μετά-μετά από, δίπλα, περίπου, ανάμεσα κτλ. Μετρήσεις μεγεθών, χώρου, χρόνου, βάρους, όγκου - Ασκήσεις-παιχνίδια μέτρησης, ζύγισης και σύγκρισης, με βάση τις έννοιες: ίσο, μεγαλύτερο από, μικρότερο από, βαρύ – βαρύτερο από, ελαφρύ – ελαφρύτερο από. Π.χ. το παιδί μετρά και συγκρίνει ξυλάκια, κύβους κ.ά. Ζυγίζει φρούτα στη ζυγαριά κτλ. - Ταξινομήσεις αντικειμένων, σχημάτων κτλ. Με βάση το χρώμα, το σχήμα, το μέγεθος κ.τ.ο. Π.χ. το παιδί ταξινομεί ξύλινους πολύχρωμους κύβους, με κριτήρια το χρώμα, το χρώμα και το μέγεθος κτλ.

256 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να βάζει αντικείμενα σε σειρές. - Να αντιστοιχίζει αντικείμενα. - Να γνωρίζει το αμετάβλητο της ύλης. 	<ul style="list-style-type: none"> - Σειροθέτηση αντικειμένων με ανιούσα ή κατιούσα τάξη και με κριτήριο το μέγεθος, το ύψος και το πάχος. Π.χ. το παιδί βάζει σε σειρά κούκλες με βάση το ύψος, το μέγεθος κτλ. - Αντιστοιχίσεις αντικειμένων ένα προς ένα, π.χ. ανθοδοχεία και λουλούδια. - Ασκήσεις-παιχνίδια μετασχηματισμού και διατήρησης της ύλης με διάφορα υλικά (π.χ. άμμο, νερό, πλαστελίνη κ.α.). Π.χ. το παιδί βάζει χρωματιστό νερό σε ποτήρια διαφορετικών διαστάσεων. Κάθε φορά παρατηρεί και σημειώνει τη στάθμη του νερού.

Β. 2^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δεξιότητες στην Ανάγνωση και την Γραφή

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Μηχανισμός ανάγνωσης και γραφής	<ul style="list-style-type: none"> - Να αναγνωρίζει, να εκφέρει και να γράφει τα φωνήεντα. - Να αναγνωρίζει, να εκφέρει και να γράφει τα σύμφωνα. - Να διαβάζει, να αναλύει και να συνθέτει συλλαβές. - Να διαβάζει και να γράφει λέξεις. - Να διαβάζει και να γράφει προτάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ασκήσεις-παιχνίδια αναγνώρισης, εκφοράς και γραφής των φωνηέντων. Π.χ. το παιδί αναγνωρίζει, λέει και γράφει στον πίνακα, στο χαρτί, με πλαστελίνη φωνήεντα που του ζητούνται. - Ασκήσεις-παιχνίδια αναγνώρισης, έκφρασης και γραφής των συμφώνων. Π.χ. το παιδί αναγνωρίζει, λέει και γράφει στον πίνακα, στο χαρτί, με πλαστελίνη σύμφωνα που του ζητούνται. - Ασκήσεις-παιχνίδια σύνδεσης συμφώνων με φωνήεντα και παραγωγής συλλαβών. Π.χ. με = με, λα = λα, κα = κα, το = το κτλ. - Ασκήσεις-παιχνίδια σύνδεσης συλλαβών και παραγωγής λέξεων. Π.χ. νερό = νερό, μαμά = μαμά. - Ασκήσεις-παιχνίδια σύνδεσης λέξεων και παραγωγής προτά-

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 257

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Γραπτός λόγος ως μέσον επικοινωνίας	<ul style="list-style-type: none"> - Να διαβάζει, να κατανοεί και να γράφει απλό κείμενο μέχρι 5 στίχους. - Να διαβάζει κείμενα, με κανονικό ρυθμό και χωρίς λάθη. - Να κατανοεί και να αποδίδει το περιεχόμενο του κειμένου. - Να γράφει κείμενα. - Να γράφει ό,τι σκέφτεται τηρώντας τους συντακτικούς και γραμματικούς κανόνες. 	<p>σεων. Π.χ. νερό θέλω = θέλω νερό. Κατίνα, Η, καλή είναι = Η Κατίνα είναι καλή.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ασκήσεις ανάγνωσης και κατανόησης κειμένου. Π.χ. το παιδί διαβάζει ένα κείμενο και ο δάσκαλος ζητά να πει ό,τι κατάλαβε ή κάνει ερωτήσεις για να διαπιστώσει αν το παιδί κατάλαβε ή όχι το νόημα. Ο δάσκαλος διηγείται μια σύντομη ιστορία και ζητά από το παιδί να γράψει με 5 προτάσεις ό,τι κατάλαβε κτλ. - Σιωπηρή ή μεγαλόφωνη ανάγνωση κειμένου. Π.χ. το παιδί διαβάζει κείμενα από βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες κ.τ.ο. Ο δάσκαλος ελέγχει την άρθρωση, τον ρυθμό, την ταχύτητα, τα λάθη κτλ. - Ασκήσεις ανάγνωσης κειμένου και απόδοσης του περιεχομένου του. Π.χ. το παιδί διαβάζει το παραμύθι «Τα τρία γουρουνάκια» και λέει τι κατάλαβε ή βάζει τίτλο σε ένα κείμενο που διάβασε κτλ. - Αντιγραφή και γραφή με υπαγόρευση κειμένου, γραπτή περιγραφή εικόνας, ολοκλήρωση ημιτελών ιστοριών κ.α. Π.χ. το παιδί γράφει για την άνοιξη βλέποντας μια εικόνα της φύσης και την άνοιξη. - Τήρηση ημερολογίου, «Σκέφτομαι και γράφω» κ.τ.ο. Π.χ. το παιδί κρατά ημερολόγιο της ανάπτυξης του φασολιού που έχει φυτέψει στην γλάστρα.

B. 3^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Μαθηματικές δεξιότητες

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Μαθηματικές έννοιες	- Να μετρά και να αισθητοποιεί τους αριθμούς ως το 100.	- Ασκήσεις μέτρησης και αισθητοποίησης των αριθμών από το 1 ως

258 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να αισθητοποιεί αριθμούς ως το 1.000. - Να βρίσκει το $1/2$ και το $1/4$. - Να χρησιμοποιεί το μέτρο. - Να γνωρίζει τα είδη των γραμμών. - Να λέει την ώρα. 	<p>το 100 με αντικείμενα. Π.χ. το παιδί μετρά 10 ξυλαράκια ή τουβλάκια και τα βάζει μέσα σε κουτί. Μετά ανά 10 τα τουβλάκια μέχρι να φτάσει στο 100 και στη συνέχεια φτιάχνει ένα κατασκευαστικό σύνολο, π.χ. ένα αεροπλάνο.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ασκήσεις μέτρησης και αισθητοποίησης των αριθμών μέχρι το 1.000 με αντικείμενα και σύμβολα. Π.χ. το παιδί αριθμεί μετρώντας φασόλια που βάζει ή βγάζει ένα ένα σε σακούλι. Φτιάχνει δέκα ίσα σύνολα με 100 ξυλαράκια κάθε φορά. - Ασκήσεις και παιχνίδια διαίρεσης αντικειμένων, φρούτων κτλ. σε δύο ή τέσσερα κομμάτια. Π.χ. το παιδί κόβει ένα μήλο στη μέση με το μαχαίρι. Κόβει με το ψαλίδι ένα φύλλο χαρτί σε τέσσερα κομμάτια κ.τ.ο. - Ασκήσεις μέτρησης μήκους με δεκαδικούς αριθμούς. Π.χ. το παιδί μετρά, σημειώνει και λέει το μήκος του τετραδίου του, του θρανίου του κτλ. Μετρά το ύψος του κουκλοθέατρου, το δικό του ύψος κ.α. - Ασκήσεις και παιχνίδια ανίχνευσης πάνω σε ευθείες, τεθλασμένες, ανοιχτές και κλειστές γραμμές. Π.χ. τα παιδιά περπατούν πάνω σε τεθλασμένη γραμμή το ένα πίσω από το άλλο, δίνουν τα χέρια και πιάνονται σε κύκλο κτλ. - Ασκήσεις και παιχνίδια (ταυτίσεις, ντόμινο, παζλ, ρυθμικά, κ.α.), με λεξιλόγιο της ώρας (ώρα, μισή, λεπτά κ.τ.ο.). Π.χ. «το κουρδιστό ρολόι». Κάθε παιδί είναι μία ώρα. Ένα παιδί στέκεται

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 259

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Μαθηματικές πράξεις	<ul style="list-style-type: none"> - Να λέει τις μέρες, τους μήνες και τις εποχές. - Να υπολογίζει το βάρος - Να μετρά και να υπολογίζει τα χρήματα. - Να κάνει πρόσθεση και αφαίρεση. - Να κάνει πολλαπλασιασμό και διαίρεση. 	<p>στη μέση του κύκλου και κάνει με τα χέρια του τους δείκτες.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ασκήσεις και παιχνίδια χρόνου. Π.χ. το παιδί δείχνει στο ημερολόγιο ή γράφει στον πίνακα την ημέρα, το μήνα, το έτος. Π.χ. Σήμερα είναι Τρίτη 5 Μαΐου 1999). - Ασκήσεις και παιχνίδια ζύγισης αντικειμένων σε ζυγαριά. Π.χ. Το παιδί παίζει τον μανάβη και τους πελάτες. Πουλά και αγοράζει μήλα, πατάτες, μπανάνες. Π.χ. 1 κιλό μήλα, μισό κιλό μπανάνες κ.ά. - Ασκήσεις και παιχνίδια μέτρησης και υπολογισμού χρημάτων. Π.χ. το παιδί πληρώνει ό,τι αγοράζει από το κυλικείο του σχολείου π.χ. ένα κουλούρι κάνει 150 δραχμές, δίνει διακόσιες δραχμές και παίρνει ρέστα 50. Κάνει ταυτίσεις βάζοντας καρτέλες με τιμές στα είδη του παντοπωλείου της τάξης κτλ. - Ασκήσεις αισθητοποίησης της πρόσθεσης και της αφαίρεσης, με αντικείμενα και αριθμούς. Π.χ. το παιδί προσθέτει ή αφαιρεί φρούτα (π.χ. έχω 10 μήλα, τρώω τα 4, πόσα έχω τώρα στο καλάθι). Κάνει πρόσθεση και αφαίρεση οριζόντια ($8 + 6 =$, $15 + 23 =$, $9 - 4 =$, $100 - 55 =$ κτλ) και κάθετα ($\begin{array}{r} 8 \\ +5 \\ \hline 13 \end{array}$ $\begin{array}{r} 15 \\ -4 \\ \hline 11 \end{array}$ $\begin{array}{r} 100 \\ -55 \\ \hline 45 \end{array}$) - Ασκήσεις και προβλήματα αισθητοποίησης του πολλαπλασιασμού και της διαίρεσης, με αντικείμενα και αριθμούς. Π.χ. $5 \times 3 =$, $24 \times 12 =$, $15 : 3 =$. Πήρα 3 κουλούρια με 50 δραχμές το ένα. Πόσα χρήματα θα δώσω στο κυλικείο; Μοιράζουμε 10 μπά-

260 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να λύνει προβλήματα. 	<p>λες σε 5 παιδιά, δίνοντας από μία σε κάθε παιδί μέχρι να τελειώσουν και μετρούμε πόσες μπάλες έχει κάθε παιδί.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προβλήματα με αγοροπωλησία αντικειμένων, υπολογισμού χρόνου, διαχείρισης χρημάτων, αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, κ.τ.ο. Π.χ. το παιδί επισκέπτεται το σούπερ μάρκετ και αγοράζει πράγματα που έχει προηγουμένως καταγράψει σε χαρτί. Πληρώνει στο ταμείο, ελέγχει τα ρέστα, κρατεί την απόδειξη στο πορτοφόλι, μετρά τα χρήματα που του έμειναν και σημειώνει σε ένα τετράδιο τα χρήματα που του έμειναν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ). ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ - ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΓ. 1^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δεξιότητες αυτονομίας στο περιβάλλον

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Αυτοεξυπηρέτηση	<ul style="list-style-type: none"> - Να φροντίζει την ατομική του υγεία. - Να ντύνεται και να ξεντύνεται. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δραστηριότητες ατομικής υγιεινής. Π.χ. περιποίηση του σώματος: πλύσιμο χεριών, καθαριότητα και περιποίηση προσώπου, πλύσιμο δοντιών, περιποίηση μαλλιών, λουτρό, ντους. Χρήση προσωπικών ειδών υγιεινής: ατομική πετσέτα, σαπούνι, οδοντόκρεμα-οδοντόβουρτσα, χτένι, βούρτσα μαλλιών, κρέμες, καλλυντικά. Αυτόνομη χρήση τουαλέτας (toilet training). - Ντύνεται με τα κατάλληλα ρούχα ανάλογα με την εποχή και τις καιρικές συνθήκες. Φροντίζει για την καθαριότητα των ρούχων και αλλάζει τακτικά εσώρουχα και κάλτσες. Μαθαίνει να δένει τα κορδόνια των παπουτσιών. Μαθαίνει να αγοράζει τα ρούχα του

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 261

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Προφύλαξη από κινδύνους.	<ul style="list-style-type: none"> - Να τρώει μόνο του. - Να φροντίζει τη διατροφή του. - Να κυκλοφορεί στο δρόμο με ασφάλεια. - Να χρησιμοποιεί τα μέσα μαζικής μεταφοράς. - Να προφυλάσσεται από κινδύνους μέσα στο σχολείο και στο σπίτι. - Να προφυλάσσεται από κινδύ- 	<p>και τα παπούτσια του. Μαθαίνει να επιλέγει τα κατάλληλα μεγέθη και να φροντίζει για την περιποίηση και την τακτοποίησή τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πλένει τα χέρια του πριν και μετά το φαγητό. Κάθεται σωστά στο τραπέζι. Χρησιμοποιεί σωστά το πιρούνι, το κουτάλι, το μαχαίρι, το ποτήρι και την πετσέτα. - Πλένει και καθαρίζει τα φρούτα και τα λαχανικά. Παρασκευάζει απλά φαγητά και ροφήματα. Δίνει παραγγελίες σε εστιατόρια και ζαχαροπλαστεία. Φροντίζει για τη σωστή διατροφή του. Αποφεύγει την υπερβολική κατανάλωση γλυκών και τροφίμων κτλ. - Δραστηριότητες κυκλοφοριακής αγωγής. Το παιδί μαθαίνει τα βασικά σήματα οδικής κυκλοφορίας, τους φωτεινούς σηματοδότες, τους κανόνες ασφαλούς οδήγησης ποδηλάτου και την ασφαλή διέλευση οδών κτλ. - Το παιδί μαθαίνει να χρησιμοποιεί τα μέσα μαζικής μεταφοράς: στάσεις προορισμοί δρομολογίων, εισιτήρια, σωστή συμπεριφορά, αυτονομία στις μετακινήσεις από και προς το σχολείο και στο χώρο εργασίας. - Δραστηριότητες και ασκήσεις προφύλαξης από κινδύνους εσωτερικού χώρου. Το παιδί μαθαίνει να προφυλάσσεται από επικίνδυνες ουσίες (π.χ. απορρυπαντικά, καυστικά υγρά, εντομοκτόνα, δηλητήρια, τοξικές ουσίες), από τη χρήση οινόπνευματων ποτών, ναρκωτικών ουσιών, καπνού κτλ. - Δραστηριότητες με τις οποίες το

262 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<p>νους σε χώρους έξω από το σχολείο και το σπίτι.</p> <p>– Να ζητάει και να προσφέρει βοήθεια, όταν χρειάζεται.</p>	<p>παιδί μαθαίνει να προφυλάσσεται από: Ατυχήματα (π.χ. Ηλεκτροπληξία, εγκαύματα, πτώσεις, τραυματισμούς από αιχμηρά αντικείμενα κτλ.). Τις συνέπειες της παρατεταμένης έκθεσης στον ήλιο, στο κρύο και στην υγρασία. Την επαφή με τα ζώα (π.χ. το παιδί πλένει τα χέρια του όταν χαιδέψει ένα ζώο). Την κατανάλωση αλλοιωμένων φαγητών κτλ.</p> <p>– Δραστηριότητες με τις οποίες το παιδί μαθαίνει: Να καλεί στο τηλέφωνο την άμεση δράση, την πυροσβεστική υπηρεσία, τις πρώτες βοήθειες κτλ. Να γνωστοποιεί τα συμπτώματα πόνου και αδιαθεσίας. Να αντιμετωπίζει μικροατυχήματα (π.χ. τραύμα, έγκαυμα, τσίμπημα εντόμων, αιμορραγία μύτης). Να καλεί τον δάσκαλο όταν ένας μαθητής χτυπήσει. Να χρησιμοποιείτο φαρμακείο του σχολείου, όταν χρειάζεται.</p>

Γ. 2^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δεξιότητες κοινωνικής συμπεριφοράς

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Διαπροσωπικές σχέσεις	<p>– Να είναι καθαρό.</p> <p>– Να εκφράζει φιλικά αισθήματα προς τους άλλους.</p>	<p>– Το παιδί διατηρεί καθαρά: Το σώμα, το πρόσωπο, τα χέρια, τα νύχια, τη μύτη, τα ρούχα, το μπουφάν, το πουκάμισο, το παντελόνι, τις κάλτσες, τα εσώρουχα κ.τ.ο. Τα πράγματά του (σάκα, τετράδια, βιβλία κ.α.). Το θρανίο του. Το σχολείο. Το δωμάτιό του, την τουαλέτα κτλ.</p> <p>– Το παιδί πλησιάζει με χαμόγελο και φιλική διάθεση τα άλλα παιδιά στο σχολείο, στο πάρκο, στη γειτονιά. Π.χ. Προσκαλεί παιδιά</p>

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 263

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Συνεργασία με τους άλλους.	<ul style="list-style-type: none"> - Να βοηθά τους άλλους όταν έχουν ανάγκη. - Να παίζει τηρώντας τους κανόνες του παιχνιδιού. - Να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων. - Να αναλαμβάνει τις ευθύνες του. 	<p>στο σπίτι του όταν κάνει πάρτι, για παιχνίδι κτλ. Ή στο διάλειμμα για να παίξουν ή στο γήπεδο να παίξουν ποδόσφαιρο κτλ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δανείζει τα πράγματά του στα άλλα παιδιά όταν τα χρειάζονται. Βοηθά τα άλλα παιδιά όταν χρειάζονται. Βοηθά τα άλλα παιδιά να κάμουν μια εργασία όταν δυσκολεύονται. Βοηθά ένα ηλικιωμένο να περάσει το δρόμο όταν ανάβει ο πράσινος σηματοδότης κτλ. - Οργάνωση και εκτέλεση παιχνιδιών, με τα οποία το παιδί ασκείται στην τήρηση κανόνων. Π.χ. «Τα σκλαβόπουλα», «τυφλόμυγα» κ.α. - Δραστηριότητες λήψης αποφάσεων στην τάξη. Π.χ. το παιδί ψηφίζει με κάλπες όταν εκλέγουν αντιπρόσωπο της τάξης, ψηφίζει με ανάταση του χεριού και βγάζουν την καλύτερη ζωγραφιά στην τάξη, συζητά και αποφασίζουν όλοι μαζί το μέρος που θα προτείνουν να πάνε εκδρομή κτλ. - Συλλογικές και ατομικές δραστηριότητες με υπεύθυνη συμμετοχή και δράση π.χ. το Παιδί αναλαμβάνει να κάμει μια εργασία κολάζ, να οργανώσουν μια εκδήλωση, αναλαμβάνοντας υπεύθυνα ορισμένες υποχρεώσεις, αναλαμβάνει τις ευθύνες του για τυχόν ανεπιθύμητη συμπεριφορά ή αταξία ή ζημιές που γίνονται στην τάξη κτλ.
3. Κανόνες καλής συμπεριφοράς.	<ul style="list-style-type: none"> - Να είναι ευγενής όταν επικοινωνεί με άλλους. 	<ul style="list-style-type: none"> - Με σχεδιασμένες δραστηριότητες το παιδί μαθαίνει: Να είναι ευγενικό και να χρησιμοποιεί λέξεις «ευχαριστώ», «παρακαλώ», «συ-

264 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<p>4. Σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Να εκτελεί πρόθυμα τις εντολές ή οδηγίες που του δίνονται. - Να περιμένει τη σειρά του για να μιλήσει. - Να σέβεται την γνώμη των άλλων. - Να εκτιμά την εργασία των άλλων. 	<p>γνώμη», όταν επικοινωνεί με το προσωπικό του σχολείου, με τους ανθρώπους της γειτονιάς ή της πολυκατοικίας του, με τα άλλα παιδιά του σχολείου και τους συμμαθητές του, με τους υπαλλήλους των καταστημάτων που ψωνίζει (π.χ. Περίπτερο, σούπερ μάρκετ). Να διατυπώνει με διακριτικότητα και ευγένεια τις απόψεις του όταν είναι διαφορετικές από τις απόψεις των συνομηλτών του κτλ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δραστηριότητες-ασκήσεις εκτέλεσης οδηγιών: Το παιδί παίζει παιχνίδια εκτέλεσης εντολών και μηνυμάτων. Π.χ. «Πήγαινε στο γραφείο και φέρε μια καρέκλα», «Φώναξε τον Μιχάλη», «Δίπλωσε το χαρτί στη μέση και μετά ξαναδίπλωσέ το», «Πήγαινε να πλύνεις τα χέρια σου», κ.τ.ο. - Δραστηριότητες και ασκήσεις, με τις οποίες το παιδί μαθαίνει: Να μη διακόπτει τους άλλους όταν μιλούν. Να ζητά την άδεια για να μιλήσει στην τάξη. Να περιμένει τη σειρά του για να μιλήσει όταν γίνεται συζήτηση στην τάξη κτλ. - Το παιδί ασκείται: Να ακούει με προσοχή τα άλλα παιδιά όταν μιλούν και να σέβεται τις απόψεις που διατυπώνουν. Να συζητά τα θέματα της τάξης ή του σχολείου και να ανταλλάσσει απόψεις για τη λήψη των αποφάσεων, χωρίς να δυσανασχετεί, όταν ακούει απόψεις που διαφέρουν από τις δικές του. - Η τάξη εκτελεί ατομικές ή ομαδικές εργασίες, τις οποίες το παιδί σχολιάζει και εκτιμά με διακριτικότητα. Π.χ. αναγνωρίζει και ση-

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να διεκδικεί τα δικαιώματά του με διακριτικότητα. - Να αναγνωρίζει «το δικό μου» και «το δικό σου». - Να δέχεται την αποτυχία. 	<p>μειώνει την εργασία των άλλων παιδιών όταν συνεργάζονται για να φτιάξουν μια εργασία κολάζ, εκφράζει με διακριτικότητα την εκτίμησή του για εργασίες που εκτελούν άλλα παιδιά και καλείται να τις αξιολογήσει κ.α.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί μαθαίνει να διεκδικεί τα δικαιώματά του με ευγένεια και διακριτικότητα. Π.χ. κρατά τη σειρά του. Λέει στο συμμαθητή του, που θέλει να περάσει μπροστά να περιμένει τη σειρά του. Διεκδικεί με ευγένεια τη σειρά του στην τραμπάλα, στην κούιντα κτλ. - Το παιδί, ανάμεσα από πολλά σχολικά ή ατομικά πράγματα (π.χ. μολύβια, σβηστήρες, μπουφάν, κ.τ.ο.) αναγνωρίζει και παίρνει τα δικά του ή δίνει τα δικά του στα άλλα παιδιά. Δίνει στα άλλα παιδιά πράγματά τους που βρίσκει. (Π.χ. στο πάτωμα), ή τα δείχνει και ρωτά τίνος είναι για να τους τα δώσει ή τα παραδίδει στον υπεύθυνο για τα απολεσθέντα. Παίρνει το παλτό του ή το μπουφάν του από τις κρεμάστρες της τάξης και δίνει π.χ. στη Μαρία, το δικό της που είναι κρεμασμένο δίπλα στο δικό του κτλ. - Το παιδί μέσα από δραστηριότητες ατομικές και ομαδικές, μαθαίνει ότι είναι ανθρώπινο να κάνει λάθη και να αποτυγχάνει, αρκεί να αναγνωρίζει τα λάθη του και να τα διορθώνει. Π.χ. Συζητά τις διεργασίες ζωγραφικής, εκτιμά τις αδυναμίες του και αντιλαμβάνεται ότι όλα τα παιδιά έχουν δυσκολίες και κάνουν λάθη. Καλλιεργείται η αντίληψη ότι είναι φυσικό να μην τα καταφέρ-

266 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
		νει πολύ καλά σε μια περιοχή, ενώ είναι καλύτερα σε κάποια άλλη. Έτσι επέρχεται η συναισθηματική εξισορρόπηση και η απαραίτητη αυτοπεποίθηση.

Γ. 3^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δεξιότητες προσαρμογής στο περιβάλλον

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Το φυσικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> - Να παρατηρεί το φυσικό περιβάλλον. - Να περιγράφει στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. - Να ερμηνεύει στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. - Να αγαπά το φυσικό περιβάλλον και να ενδιαφέρεται εμπράκτως για τη διατήρησή του. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί, στα πλαίσια εκδρομών και επισκέψεων στη φύση, σε μουσεία κ.τ.ο., ή με τη βοήθεια εποπτικών μέσων (χάρτες, μακέτες, προπλάσματα, εικόνες κ.α.) παρατηρεί: <ul style="list-style-type: none"> α) Το γεωφυσικό περιβάλλον (θάλασσα, βουνό, πεδιάδα, ποταμός, κτλ.). β) Τα ζώα και τα φυτά της περιοχής του. γ) Τα φυσικά φαινόμενα (βροχή, αέρας, αστραπή, κεραυνός κτλ.). - Το παιδί μετά από παρατήρηση ή με βάση τα προσωπικά του βιώματα, περιγράφει στοιχεία του γεωφυσικού περιβάλλοντος, ζώα, φυτά κ.α. Π.χ. περιγράφει του σκύλου τους ή άλλου ζώου (χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τροφή, ανάπτυξη, αναπαραγωγή, σχέση με τα πρόσωπα της οικογένειας κτλ.). - Το παιδί συζητά, αναλύει και ερμηνεύει διάφορα φυσικά φαινόμενα (π.χ. βροχή, θερμοκρασία), την αναπαραγωγή και ανάπτυξη των ζώων και των φυτών κτλ. - Επισκέψεις, παρατηρήσεις, συζητήσεις, αναλύσεις για τη σημασία του φυσικού περιβάλλοντος στη ζωή του ανθρώπου. Τις συνέπειες από την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και την υποχρέωση και τους τρόπους

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 267

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Το κοινωνικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> – Να ξέρει το χώρο της κοινότητας που ζει. – Να συμμετέχει στην πολιτιστική ζωή της κοινότητας. – Να συμμετέχει στη θρησκευτική ζωή της κοινότητας. 	<p>προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος π.χ. Το παιδί επισκέπτεται το πάρκο της περιοχής του ή ένα δάσος, καταγράφει τρόπους προστασίας του πράσινου, ενώ τα ίδια μαθαίνουν να μην το καταστρέφουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Το παιδί με επισκέψεις και άλλους τρόπους γνωρίζει: Κεντρικά σημεία και τις υπηρεσίες της κοινότητας: πλατείες, δρόμοι, εκκλησία, κοινοτικό ή δημοτικό κατάστημα, ταχυδρομείο, πυροσβεστική υπηρεσία (περίπτερο, φούρνος, σούπερ μάρκετ), λαϊκή αγορά κ.α. Μετακινείται μέσα στην κοινότητα πεζή ή με μέσα συγκοινωνίας. Κάνει χρήση των υπηρεσιών της κοινότητας, π.χ. του ταχυδρομείου, της πυροσβεστικής υπηρεσίας, των πρώτων βοηθειών κτλ. Εξοικειώνεται με τη σύγχρονη τεχνολογία (π.χ. χρήση ανελκυστήρα, Η/Υ, καρτοτηλεφώνου κτλ.). – Στο σχολείο οργανώνονται και πραγματοποιούμε με τα παιδιά εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου (π.χ. Θεατρικές, μουσικές, χορευτικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής κ.α.). Επισκέψεις σε μουσεία όπου το παιδί συμμετέχει στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα. Επίσης παρακολουθεί και συμμετέχει ενεργά στις εκδηλώσεις της κοινότητας (εθνικές γιορτές, παρελάσεις, χορωδίες, γιορτές της άνοιξης κ.α.). – Δραστηριότητες κατανόησης και αποδοχής των χριστιανικών αρχών, της αγάπης και του αλληλοσεβασμού. Π.χ. το παιδί πηγαί-

268 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να γνωρίζει τις σχέσεις αγοριού-κοριτσιού. - Να γνωρίζει να χρησιμοποιεί τον ελεύθερο χρόνο. 	<p>νει στην εκκλησία και κοινωνεί, μαθαίνει να κάνει τον σταυρό του και να προσεύχεται.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παιχνίδια και ντοκιμαντέρ με θέματα σεξουαλικής αγωγής και διαφυλικών σχέσεων, π.χ. Τα παιδιά μιλούν για την γιορτή των ερωτευμένων, παρακολουθούν εκδηλώσεις για το Aids, μαθαίνουν τους κινδύνους των σεξουαλικών σχέσεων, την χρήση προφυλακτικού κ.α. - Το παιδί μαθαίνει να οργανώνει και να χρησιμοποιεί σωστά τον ελεύθερο χρόνο του κάνοντας δημιουργικές δραστηριότητες, π.χ. ακούει μουσική, ζωγραφίζει, καλεί άλλα παιδιά στο σπίτι του, παίζει επιτραπέζια παιχνίδια ή πινακ πονγκ, ή συζητά θέματα που το ενδιαφέρουν ή πηγαίνει στο πάρκο της γειτονιάς και βλέπει τα ζώα τα πουλιά που υπάρχουν εκεί ή οργανώνει παιχνίδια (π.χ. ποδόσφαιρο, μπάσκετ, βόλει) ή κάνει περιπάτους κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ). ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣΔ. 1^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δεξιότητες αισθητικής Αγωγής-Τέχνες

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Χειροτεχνικές δραστηριότητες	<ul style="list-style-type: none"> - Να γνωρίζει τα μέσα και τα υλικά. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δραστηριότητες προσέγγισης και γνωριμίας των μέσων και των υλικών που χρησιμοποιούν στις χειροτεχνικές δραστηριότητες. Το παιδί βλέπει πιάνει, συζητά και γνωρίζει τα μέσα και τα υλικά. Π.χ. Χρώματα: δακτυλομπογιές, πλαστικά χρώματα, τέμπερες, ακουαρέλες, μαρκαδόρους, χρωματιστά μολύβια, κηρομπογιές κ.α. Διάφορα είδη χαρτιού: κόλες γλασέ, γκοφρέ, χαρτόνι, ρολό χαρτιών, χαρτί περιτυλίγματος,

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 269

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Θεατρικό παιχνίδι και δραματοποίηση	<p>– Να γνωρίζει τεχνικές επεξεργασίες των υλικών.</p> <p>– Να χρησιμοποιεί ποικίλες μορφές θεατρικής έκφρασης.</p>	<p>εφημερίδες, περιοδικά, κ.α. Διάφορα είδη ξύλου: σανιδάκια, μαλακά ξυλάκια, πήχεις, φλοιοί δένδρων, κόντρα πλακέ κ.α. Είδη πλαστικής: πηλός, πλαστελίνη, γύψος, κόλλα, χαρτοπολτός, άμμος, ζυμάρι κ.α. Διάφορα νήματα και υφάσματα. Κούτες, τενεκεδάκια, πλαστικά μπουκάλια, βότσαλα, κοχύλια, όσπρια, μεταλλικά πώματα, ξύσματα μολυβιού, μακαρόνια, ρύζι, χαλκός, μαλλί, σύρμα κ.α.</p> <p>– Δραστηριότητες σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Τη ζωγραφική-ιχνογραφία: ελεύθερη και κατευθυνόμενη έκφραση με σχέδιο και χρώματα. * Χαρτοκοπτική: κόψιμο χαρτιού με ψαλίδι σε διάφορα σχέδια και σχήματα. * Κολάζ: συνθέσεις με τη χρήση κόλας και άχρηστων υλικών από εφημερίδες, περιοδικά, φωτογραφίες, υφάσματα, όσπρια κ.α. * Υφαντική: Χαρτούφαντική με χρήση λωρίδων χαρτιού, υφαντική με μαλλί και κουρέλια κ.α. * Κεραμική: Κατασκευή διαφόρων ειδών από πηλό με διακόσμηση. * Πλαστική: διάφορες κατασκευές με πλαστελίνη, πηλό, ζυμάρι κ.τ.ο. * Διάφορες κατασκευές χαλκογραφία, πυρογραφία, βιτρώ, συνθέσεις με κουτιά, κούκλες, δακτυλόκουκλες, μάσκες, καπέλα κτλ. <p>– Δραστηριότητες θεατρικής έκφρασης όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Θεατρικό παιχνίδι: π.χ. ο Πινόκιο * Παντομίμα * Κουκλοθέατρο: με κούκλα, δακτυλόκουκλες, μαριονέτες, φιγούρες καραγκιόζη κ.α.

270 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
3. Μουσική	<ul style="list-style-type: none"> - Να εκφράζεται με δραματοποίηση. - Να βιώνει ήχους και ρυθμούς από τον περίγυρο. - Να συνδέει τη μουσική με την κίνηση. - Να παίζει μουσική. 	<p>* Θεατρικές παραστάσεις: Τα παιδιά οργανώνουν διάφορες θεατρικές παραστάσεις, με την ευκαιρία εθνικών, θρησκευτικών εορτών, πολιτιστικών εκδηλώσεων κτλ. Ετοιμάζουν τα σκηνικά, τα κοστούμια κ.α.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δραστηριότητες με τις οποίες το παιδί υποδύεται ρόλους, π.χ. αναπαράσταση σκηνών από την καθημερινή ζωή ή γεγονότων, τα οποία περιλαμβάνονται σε κείμενα, όπως οι μύθοι του Αισώπου, τα παραμύθια που χορεύουν κ.α. και συνδέονται με διάφορους διδακτικούς στόχους. - Ηχητικά και ασκήσεις αναγνώρισης και διάκρισης ήχων, καθώς και αναγνώρισης των χαρακτηριστικών του ήχου και τήρησης του ρυθμού. Π.χ. το παιδί ακούει, αναγνωρίζει, διακρίνει και μιμείται ήχους και ρυθμούς. - Μουσικοκινητικές και χορευτικές δραστηριότητες, όπως: Δραματοποίηση παραμυθιού με συνοδεία μουσικής. Το παιδί χορεύει παραδοσιακούς χορούς, αυτοσχεδιάζει ακούγοντας ένα μουσικό κομμάτι, μαθαίνει τον βηματισμό της παρέλασης με το τύμπανο, λέει μουσικοκινητικά τραγούδια π.χ. «χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ» κ.α. - Το παιδί παίζει μουσική με μουσικά όργανα εμπορίου (π.χ. φλογέρα, μαράκες, κουδουνάκια, μεταλλόφωνο, ξυλόφωνο κ.α.), αυτοσχέδια (π.χ. ξυλάκια, κουτάλια, τρίγωνα κ.α.) ή δικής τους κατασκευής ατομικά ή ομαδικά.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 271

Δ. 2^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Δεξιότητες διαχείρισης ελεύθερου χρόνου

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Τηλεόραση	<ul style="list-style-type: none"> - Να γνωρίζει πότε θα δει τηλεόραση. - Να γνωρίζει τι θα δει. - Να γνωρίζει πόσο χρόνο διαθέτει για τηλεόραση. - Να συζητά γι' αυτό που βλέπει στην τηλεόραση. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί μαθαίνει να ανοίγει την τηλεόραση όταν έχουν τελειώσει τις δουλειές τους. Π.χ. Παρακολουθεί μια αγαπημένη του σειρά το απόγευμα αφού έχει φάει και έχει μαζέψει το τραπέζι. - Επιλογή αγαπημένων τηλεοπτικών εκπομπών. Π.χ. το παιδί κοιτάζει το πρόγραμμα της τηλεόρασης σε περιοδικά και εφημερίδες, κόβει τη φωτογραφία που αναφέρεται στην εκπομπή που θέλει να δει, την κολλά σε ένα τετράδιο και σημειώνει την ημέρα της εβδομάδας, το κανάλι και την ώρα που θα δει την συγκεκριμένη εκπομπή. - Το παιδί οργανώνει και προγραμματίζει το χρόνο που διαθέτει για τηλεόραση με βάση και το πρόγραμμα μαθημάτων, καθώς και τις σχολικές και άλλες εργασίες που έχει να κάμει. Π.χ. ώρα 5 μ.μ. «Τα Δεινοσαυράκια». Μαθαίνει ότι μετά το τέλος του προγραμματισμένου χρόνου για τηλεόραση κλείνει την τηλεόραση χωρίς διαμαρτυρίες. - Το παιδί συζητά σχολιάζει και κρίνει αυτά που βλέπει στην τηλεόραση. Π.χ. συζητά στην τάξη ή και στο σπίτι για τον ποδοσφαιρικό αγώνα που παρακολούθησε, ασκεί κριτική για το διαιτητή και τα επεισόδια βίας που ξέσπασαν στις κερκίδες, μιλά για τον παίκτη που προτιμά, περιγράφει με χειρονομίες και κινήσεις με το σώμα πως αυτός παίζει στο γήπεδο κ.α.
2. Άλλα μέσα (ραδιόφωνο, μαγνητόφωνο, βίντεο κ.τ.λ.)	<ul style="list-style-type: none"> - Να ακούει επιλεγμένες ραδιοφωνικές εκπομπές. 	<ul style="list-style-type: none"> - Επιλογή από το πρόγραμμα ραδιοφώνου εκπομπών που θέλουν να ακούσουν. Π.χ. το παιδί διαλέ-

272 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
3. Παιχνίδια	<ul style="list-style-type: none"> - Να ακούει τη μουσική που τον ευχαριστεί. - Να κάνει συλλογές αντικειμένων. - Να παίζει επιτραπέζια παιχνίδια. - Να κάνει σπορ. 	<p>γει και ακούει σε συνέχειες ένα λογοτεχνικό βιβλίο που διαβάζει, μια αγαπημένη ηθοποιός.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί φτιάχνει την προσωπική μουσική κασετοθήκη ή δισκοθήκη του και επιλέγει κάθε φορά και ακούει τη μουσική και τα τραγούδια που του αρέσουν. Π.χ. ελαφρά ελληνική μουσική, δημοτικά τραγούδια, νησιώτικα τραγούδια κτλ. - Ταξινομήσεις αντικειμένων και δημιουργία συλλογών. Π.χ. το παιδί κάνει συλλογή με σπιρτόκουτα, με κάρτες λουλουδιών, με κοχύλια της θάλασσας κτλ. - Παιχνίδια με κάρτες, ζάρια, κλεψύδρα χρόνου. Π.χ. δύο παιδιά παίζουν το «φιδάκι», τέσσερα παιδιά παίζουν με τραπουλόχαρτα, ένα παιδί συνθέτει ένα memo-razi, δύο παιδιά παίζουν τον «γκρινιάρη» κ.α. - Δραστηριότητες και ασκήσεις με ομαδικά παιχνίδια με μπάλα (π.χ. μπάσκετ, ποδόσφαιρο, τένις), τρέξιμο, πήδημα, ορειβασία, κολύμπι, ψάρεμα, περπάτημα κτλ. Π.χ. το παιδί συμμετέχει σε μια εκδρομή στην Πάρνηθα, σε μια επίσκεψη στον Άγιο Κοσμά για άθληση κ.α.
4. Συμμετοχή στις δραστηριότητες της κοινότητας	<ul style="list-style-type: none"> - Να συμμετέχει σε δραστηριότητες με οικολογικό περιεχόμενο. - Να συμμετέχει σε εκδηλώσεις πολιτισμικού περιεχομένου. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δραστηριότητες προστασίας και αύξησης του πράσινου, καθαριότητας κ.τ.ο. Π.χ. το παιδί συμμετέχει σε δενδροφυτεύσεις, σε εκστρατείες καθαριότητας του πάρκου της γειτονιάς, της παραλίας κ.τ.ο. - Συμμετοχή στις πολιτιστικές εκδηλώσεις της κοινότητας με ομάδες θεάτρου, κουκλοθέατρο, караγκιόζη, χορωδίας, χορού κ.α. Π.χ. το παιδί χορεύει παρα-

ΠΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ 273

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να συμμετέχει στην κατασκήνωση. 	<p>δοσιακούς και λαϊκούς χορούς στη γιορτή της άνοιξης που οργανώνει ο δήμος.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συμμετοχή στις τοπικές κατασκηνώσεις και στις δραστηριότητες που οργανώνονται σ' αυτές. Π.χ. το παιδί για δυο εβδομάδες ζει μακριά από τους γονείς του, γνωρίζει καινούριους φίλους, μοιράζεται το χώρο για ύπνο, για μπάνιο, για φαγητό, για παιχνίδι κτλ. Συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια, στον καθαρισμό του χώρου της κατασκήνωσης κτλ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε). ΠΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΕ. 1^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Προεπαγγελματικές δεξιότητες

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Τα εργαλεία	<ul style="list-style-type: none"> - Να γνωρίζει τα εργαλεία και τα υλικά. - Να χρησιμοποιεί τα εργαλεία και τα υλικά. - Να προφυλάσσεται από τους κινδύνους. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί γνωρίζει: <ul style="list-style-type: none"> α) Τα εργαλεία (π.χ. σφυρί, κοπίδι, τανάλια, πένσα, πριόνι, ψαλίδι, κατσαβίδι, φτυάρι, τσάπα, κασμάς, τρυπάνι, ηλεκτρικό πριόνι, αργαλειός, ραπτομηχανή κ.α.). β) Τα υλικά (π.χ. ξύλα, νήματα, υφάσματα, μέταλλα, χαρτί, πηλός κ.α.). - Το παιδί χρησιμοποιεί εργαλεία: το πριόνι για να κόψει ξύλο, το σφυρί για να καρφώσει καρφιά, το κατσαβίδι για να βιδώσει βίδες κ.τ.ο. Χρησιμοποιεί υλικό: ξύλο για να κατασκευάσει ένα κρεβάτι, πηλό για να κάμει κεραμικά, υφάσματα για να κάμει κούκλες κ.α. - Το παιδί φορά γάντια, γυαλιά, ποδιά, μάσκα αναπνοής κ.τ.ο. όταν κόβει ή επεξεργάζεται ξύλα, τοξικά υλικά κ.α. Πιάνει με στεγνά χέρια τα ηλεκτρικά εργαλεία. Προστατεύει τα μάτια του από σκόνη, ρινίσματα σιδήρου,

274 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Πρακτικές δεξιότητες	<ul style="list-style-type: none"> - Να κάνει εργασίες κηπουρικής. - Να κάνει αντικείμενα με πηλό. - Να κάνει κατασκευές με ξύλο. - Να ράβει και να κεντά. 	<p>τοξικές ουσίες, έντονο φως, (π.χ. οξυγονοκόλληση) κτλ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δραστηριότητες καθαρισμού και περιποίησης κήπου. Π.χ. το παιδί μαζεύει φύλα, πέτρες, ξερά λουλούδια, ποτίζει με λάστιχο ή το ποτιστήρι, σκάβει, φυτεύει, σκαλίζει, κλαδεύει, βοτανίζει τον κήπο κ.τ.ο. Φροντίζει τις τριανταφυλλίες, κουρεύει το γκαζόν, μεταφέρει το καρότσι με τα εργαλεία, ασπρίζει με τη βούρσα τις γλάστρες κ.α. - Το παιδί ασκείται να ετοιμάσει τον πηλό και κάνει δραστηριότητες διαμόρφωσης της μάζας του. Π.χ. το παιδί πιάνει με τα χέρια τον πηλό, τον βρέχει, τον ζυμώνει, κατασκευάζει ένα τασάκι με τη βοήθεια κατάλληλων εργαλείων, πλάθει χρησιμοποιώντας τροχό ένα βάζο κτλ. Έπειτα ψήνει αντικείμενα που φτιάχνει στο φούρνο, τα βάφει με ειδικά βερνίκια και τα βάζει στην έκθεση του σχολείου. - Το παιδί κάνει διάφορες ξυλουργικές εργασίες στον ξυλουργικό πάγκο με τη βοήθεια κατάλληλων εργαλείων (μέτρο, γωνία, σφυρί, τρυπάνι, κόφτη κ.α.). Π.χ. το παιδί στερεώνει ένα ξύλο στον πάγκο, το κόβει με το πριόνι στα μέτρα που έχει σημειώσει, το ροκανίζει με την πλάνη, τρίβει τις άκρες με γυαλόχαρτο και μετά κολλά κατάλληλα τα ξύλα, καρφώνει με το σφυρί, στοκάρει τις τρύπες, και κάνει ένα δίσκο σερβιρίσματος. Τον βάφει και τον βάζει στην έκθεση του σχολείου. - Άσκηση σε απλής μορφής κέντημα και ράψιμο π.χ.

ΠΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ 275

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
3. Συμπεριφορά στην εργασία.	<ul style="list-style-type: none"> - Να υφαίνει στον αργαλειό. - Να ξέρει και να αναγνωρίζει την αξία της εργασίας. - Να έχει καλές διαπροσωπικές σχέσεις. - Να έχει καλές συνθήκες εργασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> α) Κέντημα: Σταυροβελονιά, γκομπλέν, ριζοβελονιά, κοφτό κ.α. β) Ράψιμο: Τρύπωμα, στρίφωμα, ράψιμο κουμπού κ.α. - Διάφορες εργασίες υφαντικής (μάζεμα νήματος, κουβάρια, κόμπι, υφάδι, στημόνι, σαίτα, κτλ.). Π.χ. το παιδί δένει δέκα στημόνια, κάθετα σε ένα τελάρο 45 x 60 cm, περνά την κλωστή με την σαίτα εναλλάξ μέσα έξω μέχρι να φτάσει στη μια άκρη και συνεχίζει από την αντίθετη πλευρά (δεξιά/αριστερά). Όταν τελειώνει δένει τα κρόσσια, κόβει τα στημόνια και βγάζει το υφαντό που έχει φτιάξει από το τελάρο. - Συζήτηση, αξιολόγηση και εκτίμηση της εργασίας, με βάση επισκέψεις σε εργοστάσια βιοτεχνίες κ.τ.ο. ή φιλμ (π.χ. βιντεοταινίες), που συνδέονται με χώρους εργασίας και παραγωγής. Π.χ. Το παιδί επισκέπτεται εργοστάσιο παιχνιδιών, παρατηρεί τις εργασίες που γίνονται, συζητά με το προσωπικό για την εργασία και επεξεργάζεται τις πληροφορίες και τα υλικά που συγκεντρώνει συνδέοντάς τα με την αξία της εργασίας. - Το παιδί χαιρετά τους εργάτες και τους προϊστάμενους, όταν έρχεται και όταν φεύγει, σέβεται τους ανθρώπους που συνεργάζονται (συνάδελφοι, απλοί συνεργάτες, προϊστάμενοι, πελάτες κ.α.). - Το παιδί φοράει τη φόρμα εργασίας, διατηρεί το χώρο καθαρό, καθαρίζει και τακτοποιεί τα εργαλεία όταν τελειώνει την εργασία του, προσέχει την ατομική του καθαριότητα κτλ.

276 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> - Να εκτιμά την εργασία που κάνει. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί εκτιμά ποιοτικά και ποσοτικά την εργασία του με βάση το χρονοδιάγραμμα και τις προδιαγραφές που έχουν τεθεί. Π.χ. Ζωγραφίζει με πινέλο ένα αυγό, το διακοσμεί με μια μαργαρίτα και αξιολογεί ποιοτικά και ποσοτικά (ταχύτητα εκτέλεσης) το αποτέλεσμα της εργασίας του.

Ε. 2^η ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Επαγγελματικός Προσανατολισμός

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Πρόσβαση στην αγορά εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> - Να γνωρίζει τα επαγγέλματα. - Να γνωρίζει την αμοιβή του. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί γνωρίζει τα επαγγέλματα μέσα από βιβλία, τραγούδια κ.τ.ο. Π.χ. αγοράζει φρούτα από το μανάβικο της γειτονιάς, εφημερίδες και περιοδικά από το περίπτερο. Επισκέπτεται τη λαϊκή αγορά και αγοράζει μπανάνες, φρούτα κ.α. Μιλά με τους εμπόρους. Ρωτά πώς προμηθεύονται τα προϊόντα που πουλούν, πώς τα φέρνουν στη λαϊκή κτλ. Ρωτούν τον ηλεκτρολόγο και τον υδραυλικό για τα εργαλεία που έχουν στην τσάντα τους, παρακολουθούν το σφίξιμο μιας βρύσης, την αλλαγή μιας ηλεκτρικής λάμπας. Οι δραστηριότητες αυτές επαναλαμβάνονται με επισκέψεις στο ιατρείο της περιοχής τους στο ταχυδρομείο και αλλού. - Με τις παραπάνω δραστηριότητες και συζητήσεις στην τάξη μαθαίνει ότι: Σε κάθε εργασία αντιστοιχεί μια αμοιβή (π.χ. μεροκάματα, μισθός, αποζημίωση κτλ.). Κάθε φορά που πληρώνεται μετρά τα χρήματα που παίρνει και διαβάσει την απόδειξη που υπογράφει. Μαθαίνει επίσης, ότι συμφωνεί με τον εργοδότη κάθε

ΠΡΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ 277

ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
2. Κανόνες εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> - Να επιλέγει το επάγγελμά του. - Να τηρεί τους όρους εργασίας. - Να διατηρεί την εργασία του. - Να γνωρίζει την κοινωνική ασφάλιση και τη σημασία της. - Να προγραμματίζει την άδειά του. 	<p>πότε θα πληρώνεται (π.χ. μεροκάματο, δεκαπενθήμερο, μηνιαίο μισθό κτλ.). Και υπογράφει συμβόλαιο ή συμφωνητικό κ.τ.ο.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το παιδί περιγράφει διάφορα επαγγέλματα, συζητά τι επάγγελμα θα κάνει όταν μεγαλώσει, λέει τους λόγους για τους οποίους προτιμά ένα συγκεκριμένο επάγγελμα κτλ. - Το παιδί μαθαίνει να έρχεται και να φεύγει στην ώρα του, να χτυπά κάρτα, να εργάζεται χωρίς άσκοπες διακοπές και καθυστερήσεις κτλ. - Το παιδί εκτελεί με ενδιαφέρον την εργασία που αναλαμβάνει και τη συνεχίζει, χωρίς να τη διακόπτει ή να αναζητά άλλη δουλειά, όταν δεν υπάρχουν σοβαροί λόγοι. - Το παιδί μαθαίνει τι είναι το βιβλιάριο υγείας και πώς το χρησιμοποιεί. Επισκέπτεται φαρμακεία και αγοράζει φάρμακα με βιβλιάριο ασθενείας, μαθαίνει να χρησιμοποιεί το βιβλιάριο ασθενείας στο νοσοκομείο κ.τ.ο. Συζητά για το ταμείο ανεργίας, για την σύνταξη κτλ. - Το παιδί επισκέπτεται χώρους εργασίας και συζητά με τους εργαζομένους τις διαδικασίες των αδειών και των διακοπών τους. Στην τάξη παίζει παιχνίδια ρόλων, εργαζομένων και εργοδοτών, κάνει αιτήσεις αδειών και οργανώνει τις διακοπές του (πότε, πού, πώς, με πόσα χρήματα κτλ.).

278 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ (ΒΙΒΛΙΟ) ΠΑΠΕΑ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

- 1) Το Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ε.Α. ΠΑΠΕΑ αποτελεί ένα ενδεικτικό κείμενο διαχείρισης ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών για τον εκπαιδευτικό, από όπου αντλεί ιδέες, υλικό για να σχεδιάσει τα δομημένα διδακτικά του προγράμματα ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.
- 2) Σε καμία περίπτωση δεν νοείται περιχαράκωση των πρωτοβουλιών και των δραστηριοτήτων του δασκάλου, ο οποίος χρησιμοποιεί το υλικό του ΠΑΠΕΑ, με την δυνατότητα να μπορεί να το τροποποιεί, να το διαφοροποιεί, να το εμπλουτίζει και να το προσαρμόζει στις δυνατότητες, τις δυσκολίες και τις ανάγκες των παιδιών που εκπαιδεύει κάθε φορά.
- 3) Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να προστεθούν φυλλάδια Αναλυτικού Προγράμματος (ΑΠ) για αυστηρά εξατομικευμένα διδακτικά αντικείμενα ή περιπτώσεις όπως είναι για παράδειγμα:
 - Το πρόγραμμα για παιδιά, με διάχυτες εξελικτικές διαταραχές στο αυτιστικό φάσμα.
 - Η γλώσσα στα παιδιά με προβλήματα ακοής.
 - Η κινητικότητα και ο προσανατολισμός για παιδιά με προβλήματα όρασης κτλ.
 - Το πρόγραμμα για παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες.
- 4) Η σύνταξη του ΠΑΠΕΑ με την μορφή του *curriculum* δεν έγινε τυχαία. Αυτό το μοντέλο υποστηρίζεται σήμερα από τους περισσότερους εκπαιδευτικούς στις περισσότερες εκπαιδευτικά προσδεδυμένες χώρες βλ. www.EverychildMatters.gov.uk (ημ. προσ. 12-11-2008) Το περιεχόμενο του προκύπτει από την σύνθεση της αντζέτας των εκπαιδευτικών και των γονέων στην κοινή προσπάθεια για να αντιμετωπίσουν από κοινού τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών.
- 5) Η διαφοροποίηση, σ' ό,τι αφορά την εσωτερική δομή και τη διάταξη των κειμένων, από το Εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα (Ε.Α.Π.) ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ, του σχολείου δεν είναι τυχαία και δεν αποτελεί απλή παράλειψη. Αυτή προκύπτει λόγω των ατομικών και ενδοατομικών διαφορών, που παρατηρούνται έντονα στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ακόμα και μεταξύ των ατόμων της ίδιας κατηγορίας και της ίδιας ηλικίας. Συνεπώς, θα ήταν παρακινδυνευμένο να διαταχθεί η ύλη κατά τάξεις ή βαθμίδες ή ηλικίες, όπως συμβαίνει με τα προγράμματα του κοινού σχολείου. Μια τέτοια διάταξη δεν θα ήταν σύμφωνη με την πραγματικότητα και θα ήταν αντίθετη με τις αρχές της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας.
- 6) Η σύνδεση του Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής Ε.Α. με το Διαθεματικά Ενιαιο Πλαίσιο Προγραμμάτων (ΔΕΠΠΣ) και Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (ΑΠΣ) Σπουδών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου προτείνεται σε διττή διάταξη προσαρμοστικότητας
 - α) οριζόντια, στην θεματολογία κάθε μαθήματος
 - β) κάθετη, σε όλες τις βαθμίδες από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Επαγγελματικό Λύκειο.